

Fra Edens have til moderne psykologi

Kierkegaards geniale skrift om begrebet angst er udkommet i en nudansk udgave, der inviterer til mange timers hjerne-gymnastik

bog

Kristian Østergaard
kultur@k.dk

"Begrebet angst" er et særdeles sammensat værk fyldt med tætte definitioner og geniale indsigter, men kender man ikke Søren Kierkegaards forfatterkab i forvejen, er "Begrebet angst" det forkerte sted at begynde. Kierkegaard driver nemlig gæk med læseren, når han koker bemærker, at det er "mit forelskede syssel at tænke over, hvad der synes ganske simpelt". Selvom Kierkegaard skrev bogen på blot fire måneder, er den alt andet end simpel. Heller ikke i denne nudanske udgave.

I "Begrebet angst" analyserer Kierkegaard angsten mere indgående end nogen ud fra sit grundprincip, *Unum notis, omnes*. Her oversat til: "Kender du en, kender du alle". Det vil sige, for man går ind i sig selv og uheldet skildrer det, man ser, kender man dybest set ethvert menneske på kloden. Det var, hvad Kierkegaard gjorde under pseudonymet Vigilius Haufniensis, der betyder den københavnske nattevægter, og som i kraft af sit embede måtte vide god besked om tusmørkets hemmeligheder.

Kierkegaard tilegnede værket sin ven og mentor Poul Martin Møller, der havde givet ham interesse for psykologien. I bogens fulde titel bliver det dog understreget, at den også omhandler "det dogmatiske problem om arvesyndens".

Kierkegaard nærlæser nemlig det sted i Første Mosebog, hvor Gud nedlægger forbud mod at spise af kundskabens træ, og hvor Adam oplever, at "forbuddet vækker frihedens mulighed i ham". Det er, når vi bliver udstyret med ansvar, at angsten opstår.

"Angst er frihedens virkelighed som mulighed for muligheden", konklude-

rer Kierkegaard om det øjeblik, hvor Adam og Eva opdager, at de pludselig har friheden til at overtræde forbuddet mod at spise af kundskabens træ. Tanken pirrer dem så meget, at det netop er, hvad de gør ved slangens fristende mellemkomst.

Kierkegaard føjer til, at "angst er en sympatetisk antipati og en antipatetisk sympati", hvad der er en indviklet måde at forklare læseren, at angsten både tiltrækker og afskrækker. Det erfarer vi jo, når vi går op i et højt tårn og på samme tid har lyst til at kigge ned og lade være. Det kan også være en film, hvor man holder en pude op for ansigtet, fordi uhyggen frastøder og lokker på samme tid. Vi drages af det, vi skræmmes af, og det, vi ængstes for, går vi ofte ind i alligevel.

Ligesom Adam og Eva endte med at gøre det.

Men angsten er også menneskets adelsmærke, understreger Kierkegaard, der skriver:

"Jo mindre ånd jo mindre angst."

Det var altså værre, hvis angsten slet ikke meldte sig. Aforistikerer Mikal

Der er ikke meget ved at være en forloren hare, for så er det hele slut. Angsten vidner derfor om, at vi er i live, eftersom den totale tryghed jo er døden.

Rode formulerede Kierkegaards kongstanke i følgende bevingede ord:

"En hare er en sælsom fangst, den lever mest af kål og angst, og hvis den ikke føler fare, så er det en forloren hare."

Der er ikke meget ved at være en forloren hare, for så er det hele slut. Angsten vidner derfor om, at vi er i live, eftersom den totale tryghed jo er døden, forklarer Kierkegaard og uddyber:

"Den, der dannes ved angsten, han dannes ved muligheden, og først den,

der dannes ved muligheden, dannes efter sin uendelighed. Muligheden er derfor den tungeste af alle kategorier."

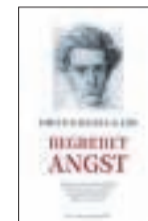
Nej, selvom vi mennesker rigtignok ikke er engle, så er vi heller ikke bekatte: Vi kan vælge i tilværelsen.

Vi kan for eksempel vælge den fornæmede attitude, hvor man ikke frygter det onde så meget som det gode, konstaterer Kierkegaard. I Det Nye Testamente møder en dæmonbesat mand Jesus. Jesus vil gøre ham rask, men manden insisterer på, at Jesus skal gå bort. Kierkegaard spørger sig selv og læseren, hvorfor manden monstro ikke sagde: Tak, jeg vil meget gerne hjælpes. Men pointen er, at vi ikke sjældent forskanser os i surhed og selvretfærdighed og lader verden skrumpne ind til størrelsen af vores forurettelse.

"Begrebet angst" rummer således dybt originale indsigter, og udgiveren Jens Staubrand har løftet fodnoterne ind i grundteksten, hvad der øger læsevenligheden, men nogle af Jens Staubrands dispositioner undrer. Ordet "koncession" (indrømmelse) står uanstastet, mens "alteration" bliver oversat

til "ændring". Det er ikke forkert, men Kierkegaards sproghistoriske fodnote om ordet bliver dermed umulig at forstå.

I øvrigt har forlaget oppe sig på korrekturen, ligesom de forklarende noter og illustrationer gør skriftbilledet indbydende og inviterer til mange timers hjerne-gymnastik.

Søren Kierkegaard:
Begrebet angst.
Nudansk udgave ved Jens Staubrand. 252 sider.
325 kroner. Stauer Publishing.

Righoldig uropførelse af Hans Abrahamsen

Den danske komponists "10 stykker for orkester" har været længe undervejs. Sæsonens første torsdagskoncert i DR Koncerthuset bød på både sart poesi og buldrende vulkanudbrud

Peter Dürrfeld
kultur@k.dk

Sæsonens første torsdagskoncert bød på intet mindre end en dansk uropførelse, da den 68-årige Hans Abrahamsen kunne præsentere sit næsten tre kvarter lange værk med den enkle titel "10 stykker for orkester". Det må have været en stor tilfredsstillelse for ham, al den stund de første skitser hertil opstod allerede i midten af 1980'erne. Siden har Abrahamsen lagt lag på lag på, og de tre sidste orkesterstykker fra 2020 er kommet til at binde sløjfen på den svimlende lange musikalske rejse. Det er da også dem, der bevirker, at man med føje kan tale om en uropførelse, men fornemmelsen af, at der trods alle musikalske kvaliteter var tale om et sært fragmenteret orkesterværk, understreges af, at komponisten har valgt tyske tempobetegnelse til den første del (komponeret 2000-2003), engelske til anden del (2014-2017), franske til tredje (2019-2020) og italienske til fjerde (2019-2020).

DR Symfoniorkestrets italienske chefdirigent, Fabio Luisi, var manden, der skulle forløse det righoldige værk, og han gjorde det med skyldig hensyntagen til både den sarte poesi, disse orkesterstykker rummer, og de buldrende vulkanudbrud, Abrahamsen også mestrer.

Man har hævdet, at Hans Abrahamsen og Gustav Mahler har en del tilfælles, heriblandt brugen af et stort orkester – det var velgørende atter at opleve scenen i DR Koncerthuset tæt befolket med DR Symfoniorkestrets fortræffelige musikere – og tanker om, hvad der er på den anden side af virkeligheden. Og det var just Mahler, det relativt talstærke publikum fik at høre efter pausen. Først hørte vi fire af hans sange med orkesterledsagelse (fra "Des Knaben Wunderhorn" og "Rückert-Lieder"), foredraget med sødme fuld indlevelse af den sydafrikanske sopran Golda Schultz, der har sunget på adskillige af Europas store operascener, men for første gang kunne opleves herhjemme. Det var stor kunst i miniatureformat. Den fjerde og sidste sang "Ich bin der Welt abhanden gekommen" (Jeg er som tabt for verden) kan opfattes som en slags selvportræt af den med årene mere og mere desillusionerede komponist. En form for svanesang.

Det samme kan med føje siges om aftenens sidste programpunkt, adagioen fra den ufuldendte 10. symfoni fra 1910 – som man senere har forsøgt at rekonstruere. Men den højintense musik bekræftede det rigtige i at lade denne sats stå alene – uden tilsætning af mere eller mindre spekulative fiksfakserier. Den blev en bekræftelse af, at selv den mest smertefulde sorg kan rumme en særlig skønhed.

► Den sydafrikanske sopran Golda Schultz kunne i torsdags for første gang opleves herhjemme. – Foto: Peter Kneffel/AP/Ritzau Scanpix.

Torsdagskoncert: Fabio Luisi dirigerer DR Symfoniorkestret i et program med Hans Abrahamsen og Gustav Mahler. Solist: Golda Schultz. Koncertmester: Soo-jin Hong. DR Koncerthuset, København.

FARSTRUP
MØBLER

Hvilestole der tilpasses dine ønsker og behov

Unikke mennesker - unikke stole
Farstrup stole tilpasses dine ønsker og behov.

Stolebussen

Hvis du ikke kan komme til os, kommer vi til dig.

Ring efter stolebussen
- På tlf. 45 87 54 04

Vestergaard Møbler

København | Torvegade 55-57 | Tlf. 32 57 28 14

Kgs. Lyngby | Jernbaneplassen 19-25 | Tlf. 45 87 54 04

www.farstrupstole.dk